

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Kar	Pszichológia és Neveléstudományok Kar
Intézet	Alkalmazott Pszichológia Intézet
Szakterület	Gyógypedagógia
Képzési szint	Alapképzés (Licenz)
Szak / Képesítés	Gyógypedagógia

2. A tantárgy adatai

A tantárgy neve	PLM 1207 Az intellektuális képességzavarral élők gyógypedagógiája						
Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Jancsó-Farcas Zsuzsanna, adjunktus						
A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. Jancsó-Farcas Zsuzsanna, adjunktus						
Tanulmányi év	1	Félév	2	Értékelés módja	V	Tantárgy típusa	DS

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

Heti óraszám	4	melyből: előadás	2	szeminárium/labor	2
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	5 6	melyből: előadás	2 8	szeminárium/labor	28
A tanulmányi idő elosztása:					70 óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					35
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					33
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
Egyéni munka össz-óraszámja	70				
A félév össz-óraszámja	126				
Kreditszám	5				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	<ul style="list-style-type: none"> • Gyógypedagógia alapjai •
4.2 Kompetenciabeli	<ul style="list-style-type: none"> •

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> •
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> •

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Specifikus gyógypedagógiai felmérés és beavatkozás (kompenzálás, fejlesztés, terápia) az intellektuális képességzavarral élő személyek számára • Gyógypedagógiai diagnózis és beavatkozás különböző intellektuális képességzavarral élő személyek, csoportok, kategóriák számára (gyerekek, serdülők, tanulók, fiatal felnőttek, családok számára) • Folyamatos önfelmérés, állandó szakmai és karrierfejlesztés
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Szakmai deontológiai szabályok alkalmazása az alapvető explicit értékrendszerek szerint, a fogyatékkal élő személyek jogaival és méltóságának tiszteletben tartásával • Interdiszciplináris szakmai csoportokban való hatékony együttműködés (team-munka), a neveléstudományokra specifikus projektek, programok hatékony alkalmazása érdekében • Hatékony tanulási módszerek alkalmazása a szakmai életben a folytonos továbbképzés érdekében

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • Az általános és szakterülethez tartozó fogalmak, elméletek és alapvető módszerek ismerete és megértése; megfelelő használata • Az alapvető gyógypedagógiai alapismeretek megfelelő használata a felmérések során, a diagnosztikus eszközök adekvát kiválasztásában, a specifikus beavatkozási, fejlesztési stratégiák tervezésének magyarázatában és értelmezésében • A felmérési és fejlesztési eljárások egyéniesítésének alkalmazása a környezeti elvárások függvényében
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • Az intellektuális képességzavar kialakulásához hozzájáruló tényezők, kockázati tényezők, védőfaktorok ismerete • Az intellektuális képességzavarral élők alapvető fejlődési jellegzetességeinek ismerete és szükségleteinek alapján választott gyógypedagógiai eszközök, módszerek indoklása és alkalmazása • Az intellektuális képességzavarral élő személyek diagnosztizálásában használt eszközök kiválasztása, a gyógypedagógiai felmérések eredményeinek értelmezése, a használt eszközöknek és eredményeknek az értékelése • A diagnosztizálására használt főbb eszközök, alkalmazási elvek összehasonlító elemzése és megfelelő használata az intellektuális képességzavarral élő gyerekek, fiatalok értékelésekor • Az intellektuális képességzavarral élő személyek igényeihez igazított megfelelő, egyéni és csoportos, gyógypedagógiai eszközök és módszerek kidolgozása, alkalmazása • Az elméleti ismeretek szakszerű értelmezése és az intellektuális képességzavar súlyosság mértékéhez adaptált gyógypedagógiai beavatkozási programok kidolgozása

8. A tantárgy tartalma

Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés. Fogalmi áttekintés: az oligofréniától az intellektuális képességzavar/az értelmi fejlődés zavara – rövidítve IKZ/ÉFZ fogalmáig	Előadás	
2. IKZ osztályozási kritériumai: tünetek súlyossága, támogatási szükséglet, nevelhetőség alapján	Előadás	
3. IKZ diagnózis felállításának kritériumai, differenciál-diagnózis	Előadás, powerpointos bemutató	
4. Az IKZ kialakulásának okai: Kariopátiák. Pervazív fejlődési zavarok: Autizmus Spektrum Zavar	Powerpointos bemutató	
5. Enzimopátiák okozta IKZ – galaktozémia Embriopátiák okozta IKZ: rubeola-embriopátia, veleszületett citomegália, alkoholos embriopátia,	Powerpointos bemutató	

hidrocefália		
6. Fetopátiák okozta IKZ: fertőző kórokok – bakteriális (listeriosis, konnatális lues) és vírusos fertőzések (CMV, varicella zoster, herpesz, HIV), zoonózisok – toxoplazmózis, mérgezések (dohány, alkohol, drogok, gyógyszerek, ólom), immunobiológiai okok (toxémia, Rh-inkompatibilitás)	Powerpointos bemutató	
7. Az IKZ kialakulásában szerepet játszó további tényezők: diszmatunitás, koraszülöttség, kis súly, a központi idegrendszer gyulladással járó betegségei: enkefalitisz és meningitisz	Powerpointos bemutató	
8. IKZ-ra utaló jelek a korai életszakaszban	Powerpointos bemutató	
9. Az IKZ-val élők fejlődésének jellegzetességei: testi és mozgásos fejlődés	Powerpointos bemutató	
10. Az IKZ-val élők kognitív fejlődése 1. Kommunikáció- és beszédfejlődés, a társulós beszédzavarok, beszédhibák	Előadás, powerpointos bemutató	
11. Az IKZ-val élők kognitív fejlődése 2. Az érzékelés és észlelés, a figyelem, az emlékezés, a gondolkodás sajátosságai, a tanulás	Előadás, powerpointos bemutató	
12. Az IKZ-val élők érzelmi és szociális fejlődése, szocializációja. Az IKZ-val élők személyiségfejlődése, énképe	Előadás, powerpointos bemutató	
13. Az IKZ-val élők magatartása, agresszivitása, problémás viselkedés	Előadás, powerpointos bemutató	
14. Az IKZ-s serdülők és fiatalok fejlődése: szexualitása, szexuális nevelése	Powerpointos bemutató	

Könyvészet

- American Psychiatric Association – APA. (2013). *DSM referenciamű a DSM-5 diagnosztikai kritériumaihoz*. Oriold és Társai, Bp., 77-83.
- Balázs A. (2000). Az autista gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Ilyés S. (szerk.). *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE, BGGYFK, Bp. 629-654
- Buday J., Márialigeti I. (2010). Tanulásban akadályozott tanulók komplex vizsgálata. *GYOSZE*, 2, 136-144.
- Forrai J. (2003). *Értelmi sérültek érzelmi, szexuális élete és nevelése*. Szex Edukációs Alapítvány, Bp.
- Hatos Gy. (2000). Az értelmileg akadályozott gyermek az óvodában és az iskolában. In: Ilyés S. (szerk.). *Gyógypedagógiai alapismeretek*. ELTE, BGGYFK, Bp.409-428.
- Hatos Gy. (2008). *Az értelmi akadályozottsággal élő emberek: nevelésük és életük*. APC stúdió, Gyula.
- Lányiné Engelmayer Á.(2017). *Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődés*. Második, átdolgozott és kibővített kiadás. Medicina Kiadó Zrt., Bp.
- Peeters, T.(2007). *Autizmus. Az elmélettől a gyakorlatig*. Kapocs, Autizmus Alapítvány Könyvkiadója, Bp.
- Radványi K. és Pléh Cs. (2002). Középsúlyos értelmi fogyatékos, iskoláskorú gyermekek beszédének néhány nyelvtani jellemzője. *Pszichológia*, 22, 3, 245-254.
- Zechmeister A (2016). Szexuális nevelés gyakorlata értelmileg akadályozott tanulók körében. *GYOSZE*, 3., 78–86.
- Zolnai E. (2001). *Felnőttek, mert felnőttek – Értelmileg sérült felnőttek szexuálpedagógiai támogatása*. Kézen Fogva Alapítvány, Budapest

Szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Az oligofrénia, mentális retardáció (DSM-IV-TR), az értelmi fogyatékos, az értelmi akadályozottság, intellektuális képességzavarral élők IKZ (DSM-5) fogalmának elkülönítése	Ismeretek elmélyítése	
2. Az intellektuális képességzavarral élők (IKZ) súlyosság alapján való elkülönítése, osztályozási szempontok	Megbeszélés	

3. A diagnózis felállításában felhasználható eszközök, fejlődési tesztek, kérdőívek, skálák	Ismeretetés, csoportmunka	
4. Kromoszóma rendellenességek okozta IKZ: Down-szindróma, Williams-szindróma, Fragilis X-szindróma	Bemutató. Összehasonlító elemzés, szintézis,	
5-6. IKZ megelőzésének lehetőségei, kiváltó okok összefoglalása és prevenciója	Bemutató. Összehasonlító elemzés, szintézis	
7. Környezeti hatások, a gyermekbántalmazás, elhanyagolás hatása a kognitív fejlődésre	Ismeretfelmérő parciális vizsga	
8. A mozgásfejlődés (finommotorika és nagymozgások) jellegzetességei Down-szindróma esetén	Csoportmunka	
9. A kommunikáció fejlődése és jellemzői Down-szindróma, Williams-szindróma, Autizmus Spektrum Zavar esetén	Bemutató. Ismeretetés	
10. <i>Kognitív funkciók elemzése:</i> A. Érzékelés, észlelés IKZ-val élőknel, szenzoros integrációs zavar B. Down-szindrómások, Fragilis X -szindrómások és Williams-szindrómások figyelme	Kutatások összehasonlító elemzése, szintézis	
11. <i>Kognitív funkciók elemzése:</i> C. Emlékezet. A téri –vizuális munkamemória kapacitása és a végrehajtó funkciók az IKZ-val élők esetében. Összehasonlító elemzés: a Down-szindróma és Williams-szindróma esetén	Kutatások eredményeinek megbeszélése	
12. <i>Érzelmi és szociális fejlődés:</i> Társas készségek, az adaptív készségek és az önellátás fejlődésének mérföldkövei. A Down-szindrómás, Williams-szindrómás, Fragilis-X szindrómás és Autizmus Spektrum Zavarral élők érzelmi és szociális képességeinek összehasonlítás	Kutatások összehasonlító elemzése	
13. Az IKZ-val élők problémás viselkedése - agresszió, auto-agresszió	Bemutató. Ismeretek szintézise	
14. IKZ-val élők szexuális érdeklődése, szexualitása	Megbeszélés	
<p>Könyvészet</p> <p><i>Beszédfejlődés</i></p> <p>Radványi K. és Pléh Cs. (2002). Középsúlyos értelmi fogyatékos, iskoláskorú gyermekek beszédének néhány nyelvtani jellemzője. <i>Pszichológia</i>, 22, 3, 245-254.</p> <p>Witecy, B., Penke, M. (2017). Language comprehension in children, adolescents and adults with Down syndrome. <i>Research in Developmental Disabilities</i>, 62, 184-196.</p> <p><i>Mozgásfejlődés</i></p> <p>Agulo, I.R., Gonzalez, B.M. (2006). Factors influencing motor development in children with Down syndrome. <i>International Medical Journal on Down Syndrome</i>, 10, 2, 18-24.</p> <p>Hartman, E., Houwen, S., Scherder, E. & Visscher, C. (2010). On the relationship between motor performance and executive functioning in children with intellectual disabilities. <i>Journal of Intellectual Disability Research</i>, 54(5), 468-477.</p> <p>Vuijk, P. J., Hartman, E., Scherder, E., Visscher, C. (2010). Motor performance of children with intellectual disabilities. <i>Journal of Intellectual Disability Research</i>, 54, 11, 955–965. doi: 10.1111/j.1365-2788.2010.01318.x.</p> <p>Zikl, P., Holoubková, N., Karásková, H., Veselíková, T.B. (2013). Gross Motor Skills of Children with Mild Intellectual Disabilities. WASET, <i>International Journal of Educational and Pedagogical Sciences</i>, 7 (10), 2789-2795.</p> <p><i>Kognitív funkciók:</i></p> <p><i>Szenzoros észlelés</i></p> <p>Engel-Yeger, B., Hardal-Nasser, R. & Gal, E. (2011). Sensory processing dysfunctions as expressed</p>		

among children with different severities of intellectual developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 32, 1773-1775.

Emlékezet – munkamemória, végrehajtó funkciók

Costanzo, F., Varuzza, C., Menghini, D., Addona, F., Gianesini, T., Vicari, S. (2013). Executive functions in intellectual disabilities: A comparison between Williams syndrome and Down syndrome. *Research in Developmental Disabilities*, 34, 1770–1780.

Godfrey, M., Lee, N.R. (2018). Memory profiles in Down syndrome across development: a review of memory abilities through the lifespan. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 10, 5, 1-31. DOI 10.1186/s11689-017-9220-y

Lifshitz, H., Kilberg, E., Vakil, E. (2016). Working memory studies among individuals with intellectual disability: An integrative research review, *Research in Developmental Disabilities*, 59, 147–165.

Figyelem

Deutsch C. K., Dube V. W., McIlvane J. W. (2008). Attention Deficits, Attention-Deficit Hyperactivity Disorder and Intellectual Disabilities. *Developmental Disabilities Research Reviews*, 14, 285–292.

Djuric-Zdravkovic, A., Japundza-Milislavjevic, M., Macesic-Petrovic, D. (2010). Attention in children with intellectual disabilities. WCPCG-2010, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1601–1606.

Szexualitás

Forrai J. (2003). *Értelmi sérültek érzelmi, szexuális élete és nevelése*. Szex Edukációs Alapítvány, Bp.

Zechmeister A (2016). Szexuális nevelés gyakorlata értelmileg akadályozott tanulók körében. *GYOSZE*, 3., 78–86.

Zolnai E. (2001). *Felnőttek, mert felnőttek – Értelmileg sérült felnőttek szexuálpedagógiai támogatása*. Kézen Fogva Alapítvány, Budapest

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A javasolt kurzus és szemináriumi témák a pszichológia alap- és alkalmazott kutatásának aktuális témái, és megközelítésük e tudományágban a szakirodalom legújabb eredményeire épülnek. A tantárgyak alkalmazásai a munkaerőpiacon igényelt és a szakmai közösségek normái szempontjából releváns főbb fogalmakra is kiterjednek.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
	Írásbeli vizsga	Kizáró jelleggel min. átmenő jegy (5,00)	50%
10.5 Szeminárium / Labor	Parciális vizsga		10%
	Gyakorlati dolgozat		20%
	Szemináriumi tevékenység, aktivitás		20%

10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei

A végső jegy legnagyobb hányadát a vizsgaidőszakban megtartandó vizsga jelenti.

Ha a félévi vizsgán a hallgató nem kapja meg az átmenő jegyet (5,00), akkor nem megy át a vizsgán, még akkor sem, ha a 10.5 pontban megjelölt előírásoknak eleget tett.

Az óralátogatási kötelezettségeket (min. 85%) elmulasztó nappali tagozatos hallgató vizsgáról való kizárását vonja maga után. A kurzusok és gyakorlati órák (laboratórium, gyakorlat, projekt stb.) esetében az igazolt vagy igazolatlan hiányzások maximális hányada az össz-óraszám legfeljebb 15%-a lehet (lásd kreditszabályzat).

A szemináriumi dolgozat(ok)/feladatok leadása és bemutatása kötelező, kizáró jellegű, a vizsgára való jelentkezés előfeltétele. A teljes pontszámot csak a határidőre leadott dolgozatok kaphatják meg, a türelmi időszakban pontlevonással még elfogadható a beadott dolgozat. A türelmi időszak leadott munkák, ha elérik az átmenő minősítést, akkor a végső jegyben 0 pontot érnek, de a diák jogosulttá válik a vizsgán való részvételre.

A plagizált, másolt, egyező félévi dolgozatok leadása esetén, illetve a vizsgázás közben történő együttműködés, másolás esetén, a hallgató (mindegyik érintett fél) 1-es osztályzatot kap. A vizsgák alatti csalás a hallgató egyetemről való kizárását vonja maga után.

A félév közbeni feladatok vizsgaidőszakban, pótvizsgaidőszakban és pót-pótvizsga időszakban nem pótolhatóak.

A parciális vizsga nem kizáró jellegű, de nem is pótolható.

Azoknak a hallgatóknak, akik nyílt szesszióra, pótvizsgára, jegyemelésre jelentkeznek, minden tantárgyi követelménynek (jelenlét, parciális, feladatok, projektek stb.) eleget kell tenniük.

Előadás felelőse

Szeminárium felelőse

Dr. Jancsó-Farcas Zsuzsanna, adjunktus

Dátum

2024. április 25.

Intézetigazgató

Dr. Kotta Ibolya, docens